

*Juhtide ja õpetajate arusaamad soolisest
võrdsusest koolikultuuris*

Berit Silvia Kondratjev

30.04.2024

Juhendajad:

Haridusjuhtimise Professor Eve Eisenschmidt

Dotsent Raisa Ahtainen

TALLINNA ÜLIKOOL

Dokoritöö

Probleem

- Lünk koolijuhthide ja õpetajate teadmiste, uskumuste, praktikate & teaduspõhiste uurimistulemuste vahel, mis käsitlevad soolist võrdsust hariduses ja seda, kuidas tagada soolist võrdsust koolikultuuris
- Vähe värskeid uuringuid Eestis juhtide ja õpetajate teadlikkuse, hoiakute, teadmiste ja oskuste kohta seoses soolise võrdsuse tagamisega koolikultuuris

Eesmärk

Selgitada välja koolijuhthide ja õpetajate arusaamad soolisest võrdsusest lähtuvalt koolikultuuri tasanditest. Hinnata teemakohase koolikultuuri programmi mõju nende arusaamadele ning teadlikkusele.

Dokoritöö

Esialgsed uurimisküsimused

1. Millised on koolijuhtide ja õpetajate arusaamad soolisest võrdsusest lähtuvalt koolikultuuri tasanditest ja kuidas need muutuvad osaledes teemakohases koolikultuuri programmis?
1. Kuidas tajuvad koolijuhid ja õpetajad oma koolikultuuri seoses soolise võrdõiguslikkusega ja kuidas see muutub osaledes teemakohases koolikultuuri programmis?

Arendusuuring

1. Uurimuslik uuring

- luua koosloomes soolise võrdsuse edendamise programm koolidele
- uurida kooli juhtkonna liikmete ja õpetajate arusaamu soolisest võrdsusest koolikultuuris
- 1 kooli fookusgrupi intervjuud
- kvalitatiivne

2. Kaardistusuuring

- saada laiem ülevaade koolijuhtide ja õpetajate arusaamadest soolisest võrdsusest koolikultuuris
- TLÜ kooliuuring: küsitlus
- ~ 2000 õpetajat/80 juhti
- kvantitatiivne

3. Juhtumiuuring

- välja selgitada soolise võrdsuse edendamise programmi tõhusus ning võrrelda seda kontrollgrupiga
- 2 kooli: sekkumisgrupp & kontrollgrupp
- TLÜ kooliuuring
- fookusgrupi intervjuud
- Tunnivaatlused
- Dokumentide analüüs
- kombineeritud uuring

Dokoritöö hetkeseis

Esimene uurimistöö osa

Selgitada välja juhtkonna liikmete ja õpetajate arusaamad soolisest võrdsusest lähtuvalt koolikultuuri tasemetest ning koosloomes luua sooliselt võrdseid võimalusi edendava koolikultuuri toetusprogramm.

- Millised on juhtkonna liikmete ja õpetajate arusaamad soolisest võrdsusest lähtuvalt koolikultuuri tasanditest enne ja pärast teemakohase programmi koostöö protsessi?
- Kuidas tajuvad juhtkonna liikmed ja õpetajad oma koolikultuuri seoses soolise võrdsusega enne ja pärast koosloome protsessi?
- Milline peaks olema sooliselt võrdseid võimalusi edendava koolikultuuri programm?

Programm

REFLECT oli ühe õppeaasta pikkune õpetajakoolitusprogramm, mis edendas „gümnaasiumiõpetajate pädevust toetada õpilasi nende individuaalsete võimaluste arendamisel, ilma et neid piiraksid soolised stereotüübid“ (Kollmayer, 2020, lk 1).

Programm

Uuringud (Schultes et al., 2015; Kollmayer et al., 2019, Kollmayer et al., 2020) näitavad programmi REFLECT tõhusust õpetajate oskuste täiendamisel, et edendada võrdset kohtlemist klassiruumis, mis meie kontekstile kohandatuna võiks olla samm soolise võrdsuse suunas koolides.

Sooliselt võrdseid võimalusi edendav kool

Programmi koosloome Tallinna Ülikooli ja üldhariduskooli vahel

Jaanuar - Juuni 2024

VÄLJAKUTSE

PISA 2022 uuringu kohaselt on Eesti poiste tulemused matemaatikas kõrged ja tüdrukute lugemistulemused kõrged. See on trend ka varasemates uuringutes. Tüdrukud näevad end tulevikus tippspetsialisti või juhina rohkem kui poisid, kuigi praktikas see tihti nii ei ole. Üllaav muutus on, et tüdrukud tunnevad end koolis halvemini kui poisid, nende turvatunde ja kooli seotus tunde on madalamad, nad on eluga vähem rahul. Samas kiusamisega puutuvad rohkem poisid kokku. Soolised stereotüübid piiravad oluliselt laste õppimise ja arengupotentsiaali ning tuleviku karjäärivõimalusi.

EESMÄRK

Uurime ühe doktori töö raames juhtide ja õpetajate arusaamu sooliselt võrdsete võimaluste edendamises ja selle teemalise programmi mõju koolikultuuri aspektidele. Hetkel oleme loomas seda programmi ning soovime seda teha koos töö teie kooli riimiga. Tiimi ootame kuni inimest, kuhu kuulub nii juhtkonna liige kui teemast huvitatud õpetajaid.

ANDMETE KOGUMINE

Koosloome raames viime ka läbi teemakohased fookusgrupi intervjuud jaanuaris ja juunis ning igakümnend retleksiooniküsimused. Andmeid kasutame doktori töös, sh andmekogumisvahendiarendamiseks. Osalemine on vabatahtlik ning tagame teie konfidentsiaalsuse. Ülikool pakub ka pisikest kompensatsioonit, teie ohtluse panuse eest.

PROTSESS

Koosloome koostamised toimuvad kord kuu, jaanuar kuni juuni 2024, mille raames saaksime juhtkonna ja tegevõpetajate sisendit ning tagasisideid erinevatele ülesannetele ja programmi raamistikule. Koosloome koostamistelt on võimalik saada teaduspõhiseid teadmisi sooliselt võrdsete võimaluste edendamises hariduses ning kokku pandud materjalid jäävad koolile endale kasutamiseks. Lühematel päevadel kohtume teie koolis ning pikematel Tallinna Ülikoolis.

Kontakt

Berit Silvia Kondratjev
Tallinna Ülikooli nooremteadur
berit04@utu.ee

Sihipärane valim: Tulevikukooli programmis osalenud kool, õppimiskultuuriga koolikultuur, vabatahtlik osalus huvist lähtuvalt, valmidus ja avatus osaleda koosloome protsessis

7 osalejat: juhtkonna liikmed & õpetajad

Fookusgruppiintervjuud

Kvalitatiivne sisuanalüüs

1 kooli valitakse kandidaatide vahel

kuni 7 osalejat: juhtkond ja õpetajad

Fookusgruppiintervjuud
Küsitlus
Vaatlused
Dokumendianalüüs

KUTSE KANDIDEERIDA

TULEVIKUKOOLI STIPENDIUMILE

Sooliselt võrdseid võimalusi edendav kool

MIKS?

Kas sind on huvitanud, miks PISA 2022 uuringu kohaselt Eesti poiste tulemused matemaatikas on kõrgemad kui tüdrukute? Miks tüdrukute lugemistulemused on kõrgemad kui poiste? Miks tüdrukud näevad end tulevikus rohkem tippspetsialisti või juhina, kuigi praktikas see tihti nii ei ole? Miks tüdrukud tunnevad end koolis halvemini? Või miks poisid puutuvad kiusamisega rohkem kokku? Hariduses väjendub sooline ebavõrdsus juuredpääsus, õppeprotsessis, õpitulemustes ja haridusjärgsetes tulemustes. Meie enda võimuses on seda muuta!

KES?

Pakume ühele koolile täieliku stipendiumi alusel võimalust osaleda Tulevikukooli programmis. Stipendiumi saanud kooli muutuse fookuseks on soovi lüüa õpilastele sooliselt võrdsemaid võimalusi pakkuda koolikeskkonda. Ootame ühest põhikoolist osatama juhtitimi, kus on 5-6 liiget, nende seas nii direktor, muu juhtkonna liige ja teemast huvitatud õpetajad.

TINGIMUSED?

Kool osaleb programmi jooksul uuringus, kus uuritakse juhtide ja õpetajate arusaamu sooliselt võrdsete võimaluste edendamises ja selle programmi mõju koolikultuuri aspektidele. Andmeid kogutakse õppeaasta vältel nii intervjuude, küsimustike kui ka vaatluste läbi.

KUIDAS?

Tulevikukooli programmis saadab kooli kogu õppeaasta jooksul konsultant, kes toetab koosnev ülikooli meeskond. Teie kooli nõustab konsultant, kes toetab teekonda probleemist jätkusuutliku lahenduseni.

- toendite kogumist sihtind arengu toetamiseks,
- muutuse sidumist kogu kooli arenguga,
- sisulist eksperteerituge sooliselt võrdsemate võimaluste edendamiseks koolis.

Kord kuu toimuvad ühised seminarid teiste tulevikakoolidega ning lisaks on toetavad seminarid eksperttoel.

Stipendiumile kandideerimissoovi esitamise tähtaeg on 2. mai 2024

- Kandideerimisvestlused toimuvad 6.-16. mai
- Tagasiside hiljemalt 17. mai
- Avaseminar toimub 28. mai

Lisainfo
Berit Silvia Kondratjev
Tallinna Ülikool
Doktorant nooremteadur
Kooliarenduse konsultant
tulevikukool@utu.ee

Ühised seminaripäevad ja kohtumised

JAANUAR	VEEBUAR	MÄRTS	APRILL	MAI	JUUNI
Sissejuhatus ootused	Sooline võrdõigusslikkus	Soorollide kujunemine & mitidid õpilaste sooliste erinevuste kohta	Soostereotüüpide vahendamine klassiruumis	Võrdõigusslik tagasisidestamine ja hindamine klassiruumis	Kokkuvõte Programmi tervikvaade
2 ak h	2 ak h	2 ak h	2 ak h	2 ak h	2 ak h
Fookusgruppi intervjuud	Õpilaste soolisest erinevused ja sarnasused	2 ak h	2 ak h	2 ak h	Fookusgruppi intervjuud
2 ak h	4 ak h				2 ak h

Peamine teoreetiline alus Scheini organisatsioonikultuuri mudel

Uskumused & väärtused

Arusaamad sellest, mis & kuidas peaks kool olema ning uskumused sellest, mis on ideaal, mingil määral on teadlikkus sellest, võib nii olla kui ka mitte olla kooskõlas artefaktidega (eesmärgid, ideoloogiad, standardid, reeglid, strateegia, normid)

Õpetaja 1 "I.../ üks nagu väga hea asi, kui mõtleme korra selle transsoolise vastu tagasi, et mis meie koolis on hea, et meil on need tualetid on nagu üksikud. /.../."

Õpetaja 2 "Ja ukse peal ei ole silti kes sinna minna võib. Igauks võib minna, vahet ei ole kas on poiss või tüdruk."

Õpetaja 3 "Või no näiteks seal kolmandas klassis või neljandas oli kui meil oli mingi perepilt, midagi tegime ja üks ütles, aga minul on kaks ema. Keegi ei reageerinud, kaks ema siis kaks ema."

Õpetaja 4 "Lihtsam joonistada, saad koopia teha. (naerdakse) Teed ühe ja siis kopeerid teise."

TALLINNA ÜLIKOOL
Haridusteaduste
instituut

Õpetaja 1: "Aga võibolla on see sellest tulnud, et et õpetaja sageli ootab seda, et no miks ta poisiga ütleme suhtleb rohkem et et ka ühiskonnas oodatakse, et mees on nagu otsustuskindlam. Ja otsustab kohe või omab arvamust, et, et ütleme, kui see, et kui mul on seal ütleme viis-kuus sellist tuuma vaguralt tüdrukut, kes nagunii täidavad käsku siis selge see, et ma pöördun selle poisi poole. /.../"

Õpetaja 5: "Aga minu arust siin mingit diskrimineerimist küll selles mõttes ei ole /.../. Ma arvan, et aeg on nii palju edasi läinud ka, et, et see, et kui nad soovivad, et sa pöördud nende poole, siis mingi teise nime või perekonnamimega, et paljud, eks ole, muudavad enda nimed juba gümmaasiumi jooksul nagu ära ka siis kasutad seda, et minu arvates mete kool on kindlasti väga palju rohkem aktspteerivam nende suhtes, et meil on ka õpilasi, kes on tulnud siia sellepärast, et neid on kiisatud eelmises koolis sellepärast ja siis nad on siin leidnud endale koha, on leidnud endale nagu toetava klassi."

Õpetaja 2: "Siis tegelikult ütleme, kui üksikema kasvatab poega, siis noh, selge see, seal võivad avalduda teatud eas mingid sellised tüdrukulikud käitumisreeglid või normid või sellised hääbed."

Sooliste uskumuste süsteem

Õpetaja 4: "Aga minu arust siin mingit diskrimineerimist küll selles mõttes ei ole /.../. Ma arvan, et aeg on nii palju edasi läinud ka, et, et see, et kui nad soovivad, et sa pöördud nende poole, siis mingi teise nime või perekonnamimega, et paljud, eks ole, muudavad enda nimed juba gümmaasiumi jooksul nagu ära ka siis kasutad seda, et minu arvates mete kool on kindlasti väga palju rohkem aktspteerivam nende suhtes, et meil on ka õpilasi, kes on tulnud siia sellepärast, et neid on kiisatud eelmises koolis sellepärast ja siis nad on siin leidnud endale koha, on leidnud endale nagu toetava klassi."

Õpetaja 3: "Lihtsalt, kui me mõtleme sellest, et nad on tulevased mehed siis ja rääkinud sellest, et naised sünnitavad /.../ ja pärast istuvad lapsega kodus, ma ei tea, mina istusin päris kaua. Läksin hulluks natuke, et ma mõtlen, et nemad võiksid nagu ka seda teada, et mis asi see on lapsega istumine. /.../"

Harjutus “Tüüpiline/Ebatüüpiline”

Leia paariline ja jagage omavahel kogemusi küsimuste toel:

1. Kui olid õpilane, siis kas tajusid, et sinult oodati soole vastavat käitumist kaaslaste ja koolipere poolt või mitte?
1. Kas sa tajusid kooliajal, et mõni õpetaja suhtus poistesse ja tüdrukutesse erinevalt või ei?
1. Kas tunned, et midagi jäi koolis või lapsepõlves tegemata, kuna seda ei peetud sinu soole sobivaks või mitte?

Mis tundeid see sinus tekitab? Palun too näide.

Kasutatud kirjandus

- Anniste, K., Haugas, S. (2022). *Eelanalüüsi soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise temaatika lõimimiseks õpetajate baas- ja täienduskoolitusse*. Politikauringute Keskus Praxis.
- Hyde, J. S. (2005). The Gender Similarities Hypothesis. *American Psychologist*, 60(6), 581.
- Kollmayer, M., Pfäffel, A., Schultes, M. T., Lüftenegger, M., Finsterwald, M., Popper, V., Jöstl, G., Spiel, C. & Schober, B. (2019). REFLECT–ein Interventionsprogramm zum Aufbau von Lehrkräftekompetenzen für Reflexive Koedukation. *Journal of Developmental and Educational Psychology*, 51(2), 110-122.
- Kollmayer, M., Schultes, M. T., Lüftenegger, M., Finsterwald, M., Spiel, C., & Schober, B. (2020). REFLECT–A Teacher Training Program to Promote Gender Equality in Schools. *Frontiers in Education*, 5, 136.
- Maslowski, R. (2006). A review of inventories for diagnosing school culture. *Journal of educational administration*.
- Papp, Ü.-M. & Kütt, R. (2013). Soolist ebavõrdsust märgatakse, probleemiks ei peeta ja lahendusi ei teata - Eesti õpetajate hoiakud ja arvamused soolise võrdõiguslikkusega. Rmt. U. M. Papp (toim.). *Kas õpilased või poisid ja tüdrukud? Uurimus Eesti õpetajate ja haridustöötajate valmisolekust sootundlikuks õpetamiseks ja kasvatamiseks*, 17-37.
- Schein, E. H. (1985). *Organizational Culture and Leadership*.
- Schein, E. H. (2010). *Organizational Culture and Leadership*. Fourth Edition.
- Schultes, M. T., Jöstl, G., Finsterwald, M., Schober, B., & Spiel, C. (2015). Measuring intervention fidelity from different perspectives with multiple methods: The Reflect program as an example. *Studies in Educational Evaluation*, 47, 102-112.
- Vandael, K., Dewaele, A. & Buysse, A. (2018). *Guide to Co-creation. Accelerate co-creation by setting up a multi-actor platform for impact from Social Sciences and Humanities*. <https://cordis.europa.eu/project/id/693477>
- Whitley, B. E. & Kite, M. E. (2010). *The Psychology of Prejudice and Discrimination, International Edition*. Wadsworth Cengage Learning.

Aitäh kuulamast!
Berit Silvia Kondratjev
berit04@tlu.ee

TALLINNA ÜLIKOOL